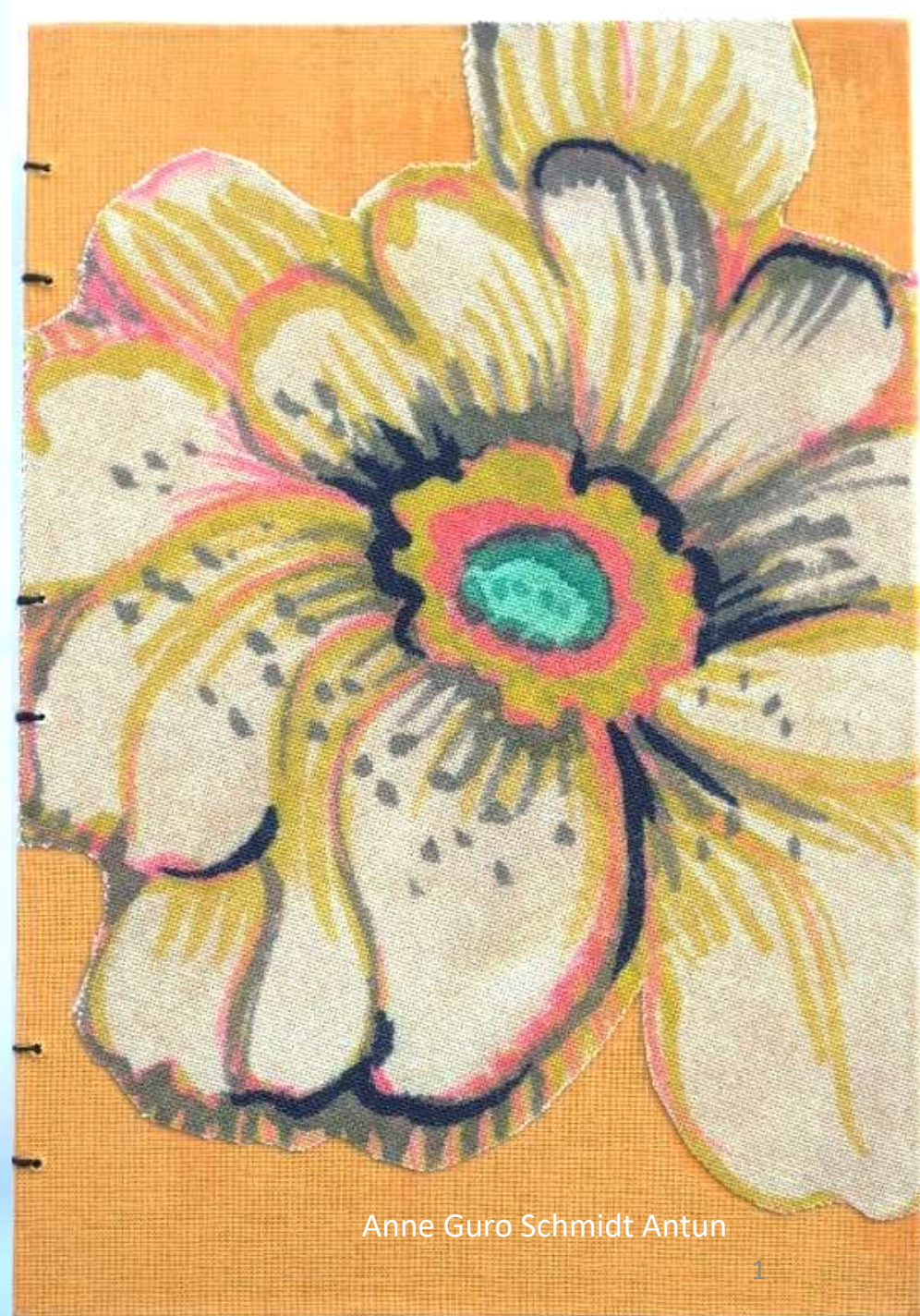
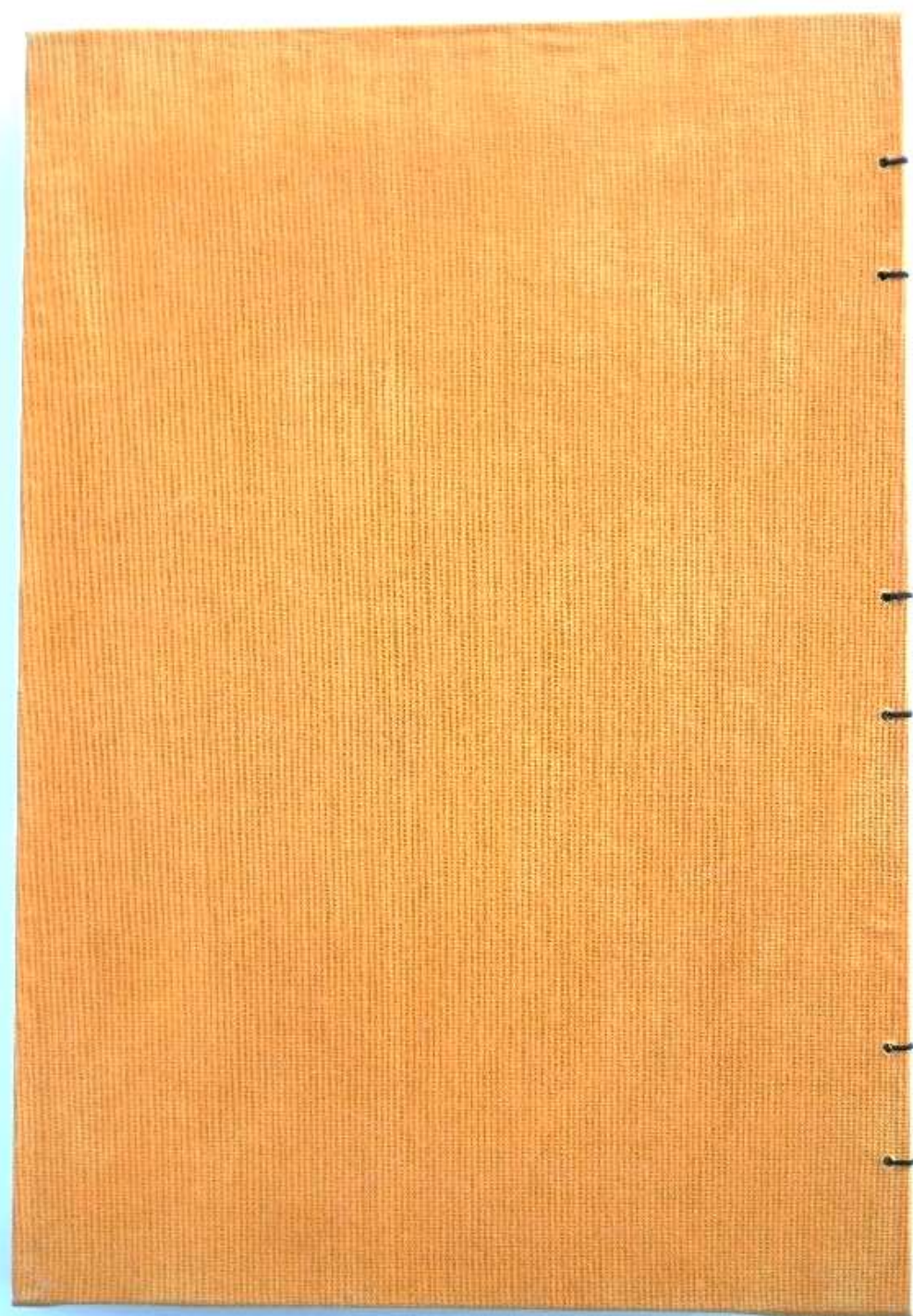
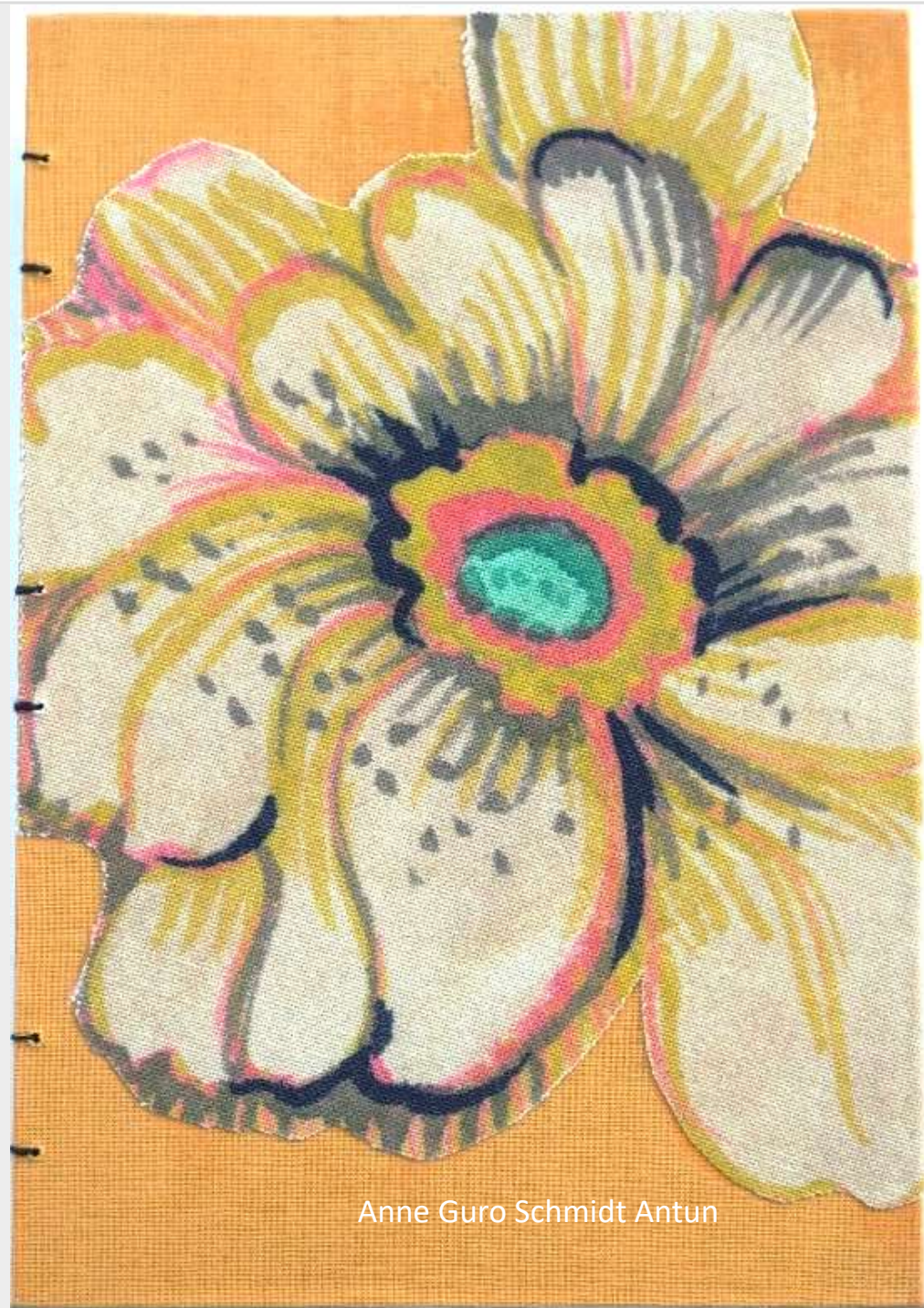

Anne Guro Schmidt Antun

Anne Guro Schmidt Antun

Skissebok

A/r/totek

Anne Guro Schmidt Antun

Innhold

Kulturarv

Tilbakeblikk

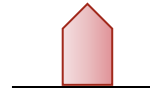

Håndverk & Design

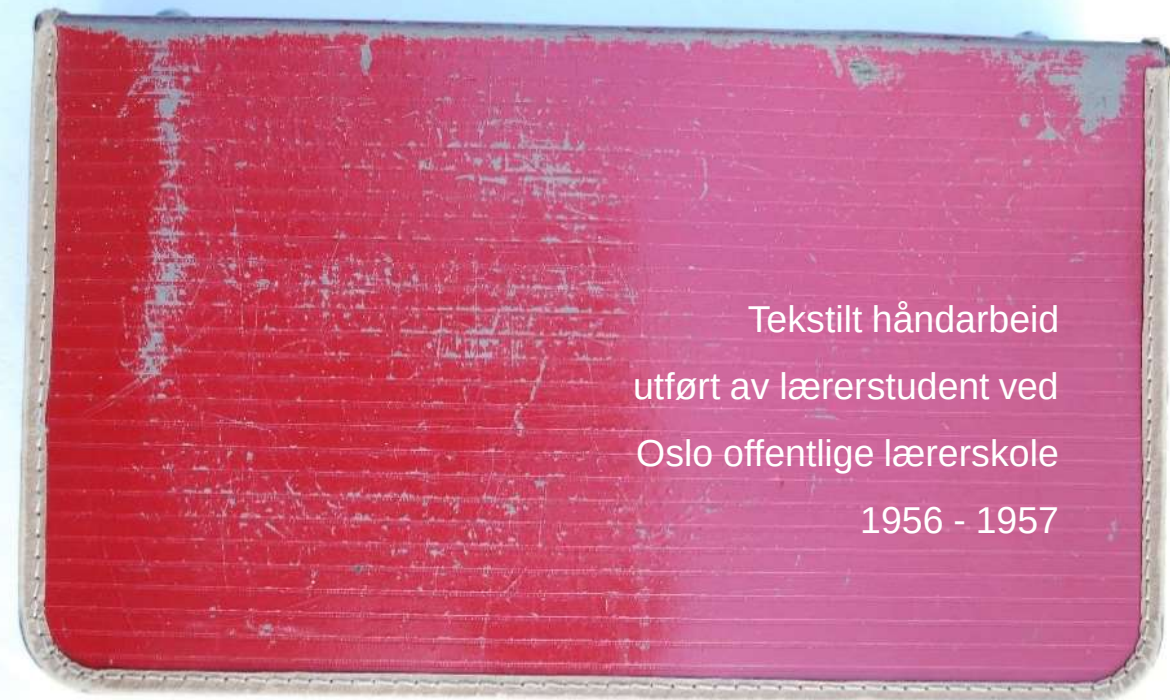

Undervisning

A/r/tografisk (ut)forskning

Kulturarv. Min mormor introduserte meg for strikkekunsten da jeg var i femårsalderen, og sømkunnskap fikk jeg senere fra min mor. Etter henne har jeg arvet en liten koffert som inneholder tekstil produksjon fra den gang hun var lærerstudent på Oslo offentlige lærerskole i 1956-1958. Det følger også med en håndskreven tykk ringperm med redegjørelse for fremgangsmåte og didaktiske vurderinger i henhold til læreplanen Normalplanen av 1939. Kulturarv-huset er rødt: det er en tradisjonsfarge i eldre bebyggelse og symbol for *kulturarv*.

Tekstilt håndarbeid
utført av lærerstudent ved
Oslo offentlige lærerskole
1956 - 1957

Normalplanen for byskolen. 1939.

Håndarbeid for jenter

IV. Arbeidsplan for klassene.		
2. klasse.		
Teknikk	Materiale	Eks. på modeller
Søm :		
Tråklesting.	Grovtrådet stoff.	Brikke av aidastoff.
Faldesting.	Grov nål og tråd.	
Kastesting.		
Bretting.	Blåtøy.	Pose av blåtøy.
Tråkning.	Synål og tråd.	
Falding.		
Kasting.		
Strikking :		
Rettstrikking.	Bomullsgarn.	Pennetørker.
Opplegging.	2 pinner.	Dokkeklær.
Avfelling.	Den første øving med	
Rund kant.	grove pinner og tykt	
	garn.	

3. klasse.

Søm :		
Bretting.	Blåtøy.	Arbeidspose.
Tråkning.		
Falding.		
Kasting.		
Korssting.		
Strikking :		
Rett- og vrangstriking på 2 pinner.	Bomullsgarn.	Enkel jumper.
Hekling :		
Luftmasker.	Bomullsgarn og	Kant på jumperen.
Faste masker.	grov nål.	Ballnett.

4. klasse.

Søm :		
Attersting.	Blåtøy.	Forkle.
Indresøm.		
Kontursting.		
Strikking :		
Rundstrikking.	Ullgarn.	Votter.
Felling.		Lette sokker.
Opptaking av masker.		
Skjøting av garn.		
Hekling :		
Staver.	Bomullsgarn og grov	Tøfler.
	nål.	

5. klasse.

Teknikk	Materiale	Eks. på modeller
Søm:		
Attersting.	Blåtøy.	Gymnastikkbukse.
Indresøm.		
Skråbelegg.		
Maskinsøm:		
Itræing av tråd.		
Legge i og ta ut spolen.		
Begynne og slutte en søm.		
Strikking:		
Rundstrikking.	Ullgarn.	Sokker eller sportsstrømper.
Strømpehæl.		
Strømpetå.		
Hekling:		
Fortsatt øving.	Grov nål og tråd.	Grytekluter.

6. klasse.¹

Søm:		
Stopping med hand.		
Klipping.	Lerret til forkleet.	Kjøkkenutstyr
Rynking og striping.	Cambric til hetta.	(forkle og hette).
Knapp og knapphull.		
Navning.		
Maskinsøm:		
Repetisjon.		
Spoling.		
Smøring.		
Stingstiller.		
Hekling:		
Fortsatt øving.	Fint garn og fin nål.	Heklet kant på lommestørkle eller på kjøkkenhetta.

¹ I de to siste klasser bør elevene få noen øving i å regne ut hva tingene koster.

7. klasse.

Teknikk	Materiale	Eks. på modeller
Søm:		
Lapping.		
Klipping.		
Isying av ermer.	Blåtøy.	Bluse og skjørt
Påsetting av krage.	Lerret.	eller kjole.
Trykk-knapper.		Klypeforkle.
Hekter.		
Bandhemper.		
Linning.		
Hullfald.		
Enkelt broderi med variert teknikk.		
Maskinsøm:		
Repetisjon.		
Rynking.		
Stopping.		

Broderisting på blåtøy

fremside og bakside

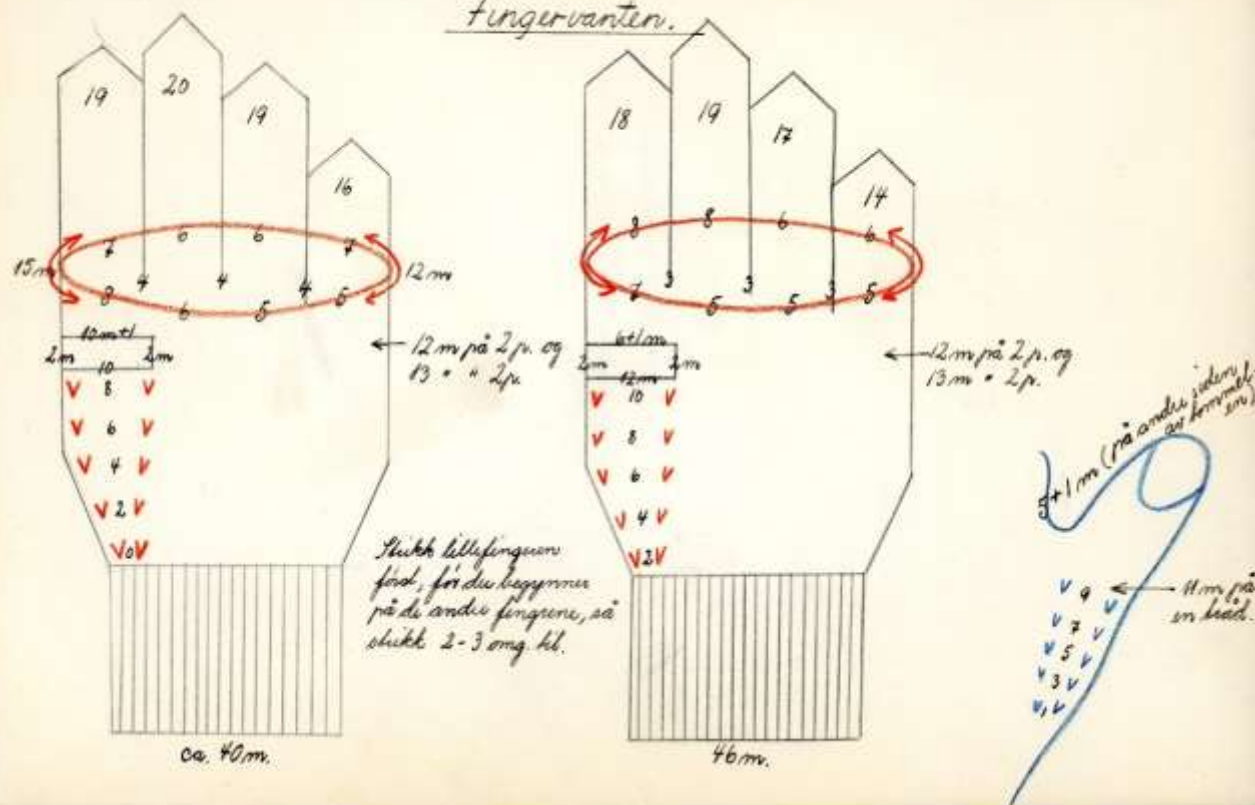

Forkle med lomme

Stoppeprøve
Navnelapp

Fingervanten.

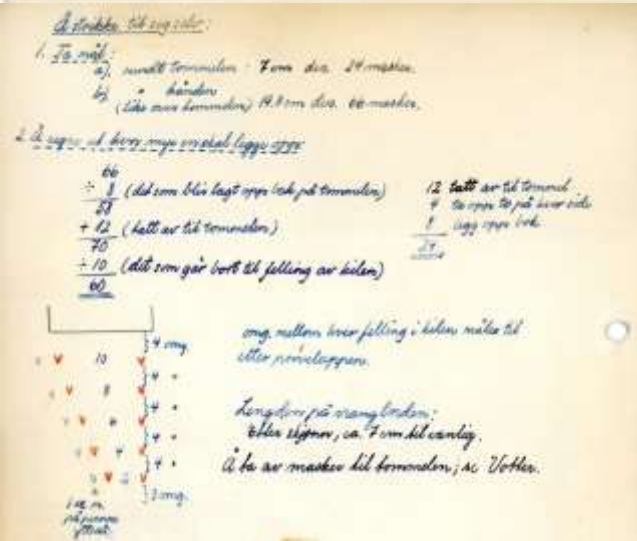

En fingervante, bare én ...

Oppskrift

Å strikke til seg selv

Bare én ...

en hæl med mansjett

en tøffel

og

en sokk

Den mystiske lappen

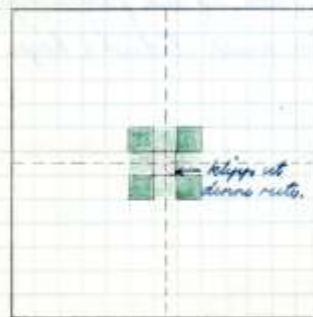
Lappilapp.

Material: rettet blåtøj (1 mm rulle) tråd nr. 70.

Lakonet blir slitt midt på. Klippes det opp langs midten og sy de to sidefaldene sammen med små kastesling. Fald sidene på nytt. Dette gives for det er godt hull. Omsom hull, må vi sette på lapp. På et lakons kan vi gjerne sette denne på ulla. Ellers må vi se hva slags ting det er hull på og hvor på tingens det er hull, når vi skal avgjøre om lappen skal stå på nanga eller ulla. Når vi skal sette på lapp må vi finne ut renning og rift både på lappens og det vi skal lappe. Trekk i tøy, renninga er stram, riftene gir mer etter. Renning på lappens med renning på tøyet, rift på lappens med rift på tøyet, fordi det kryper i jern.

Finns midten på lappens både på langs og på tvers. Brett, og sett tråkleiads i brettet (1) På den vesle lappens om skal settes på brettet vi inni rundt hele det marmuste hele rulle.

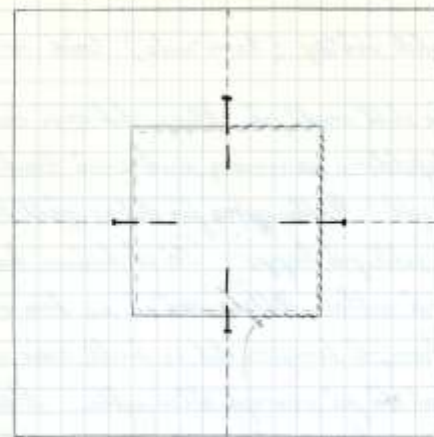
1.

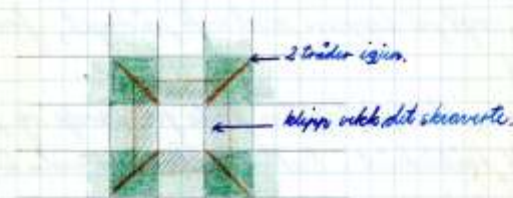
Finns rett på stoffet. Legg det på brettet med ulla opp. Finns rett på lappens, legg den med ulla opp midt opp på hullet. Pass på at rutens stemmer. Trekk den fast. Sy små pene kastesling rundt. Hjernen skal være skarpe og fine. (Se under forkle sydd i 4 kl.: Rettevinklet

hjerne med enkel brett enden kanu som a), inder eller som b) og c); det viktigste er at hjernen blir pent.) For tråkleingens settes lappens

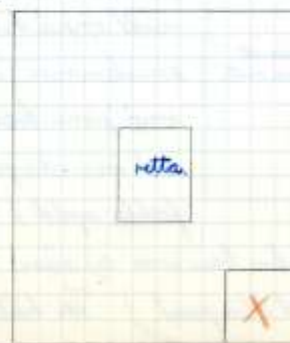
på med fire kon. måler, slik:

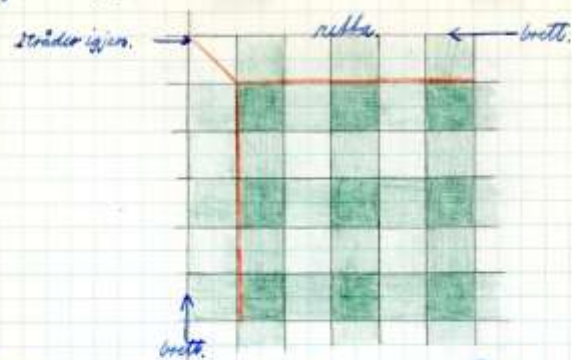
Inni lappen. Klippes opp fra den vesle firkanten, slik:

Brett inn $\frac{1}{2}$ rulle rundt hele. Trekk, og med faldsling. Legg lappen med ulla opp, og firkantens dinst. Midt i høyre hjørne klippes ut (X)

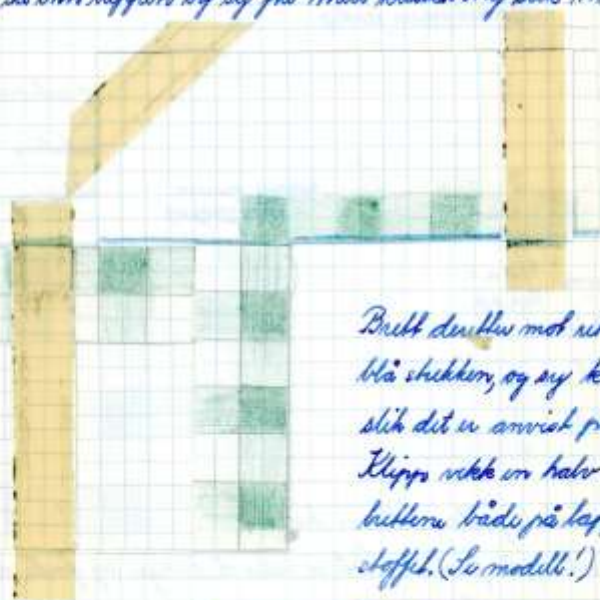
Hjørnet (X) ser slik ut:

Klipp opp slik ders du ikke ønsker vises. Brett inn som pilene (mot vranga)

Ta lappene, brett 1/2 av sidene 2 ruter (10!) mot vranga.

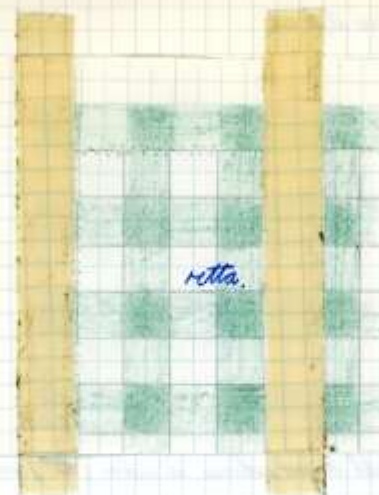
Brett så inn lappene og sy på med kastesing slik modellen viser:

Brett de blås mot rette eller den blå streken, og sy kastesing slik det er anviset på modellen!

Klipp ut de som har ruter av innbrettene både på lappene og på stoffet. (Se modell.)

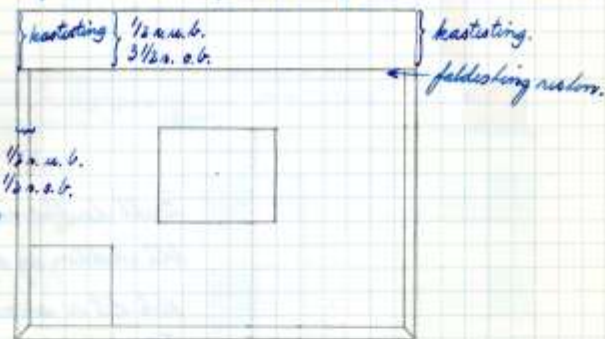
Brett lappene på plass! Brett stykket godt ut sammen. På lappene brettles nå inn 1/2 rute mot vranga. Sy innstil med faldesing slik at ruten stemmer nøyaktig. (Se modell neste side)

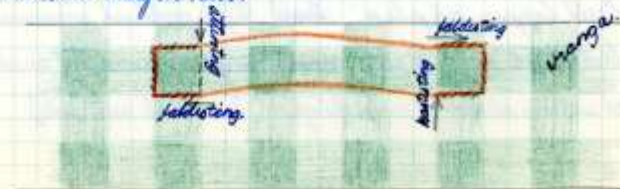
Hjørnelappene ferdig.

1/2 brettles inn mot vranga: 1/2 a. u. b. og 1/2 a. o. b. på de av sidene som fig. viser og 1/2 a. u. b. og 3 1/2 a. o. b. som fig. viser.

Hjørnene brettles som på lomme på 4. del's felle (rettvinklet hjørne med dobbelt brett).

Midt på den bredeste faldens setter vi krumpe. Den skal være litt videre enn det det settes på fordi: Det er både å krumpe og fordi den kan krumpe men inn lingen selv.

Som barn kunne jeg ikke forstå
hvordan min mor kunne svare
på alle mine spørsmål,
og hjelpe meg i mitt håndarbeid.

Hvor tok hun det fra?

Babylue.

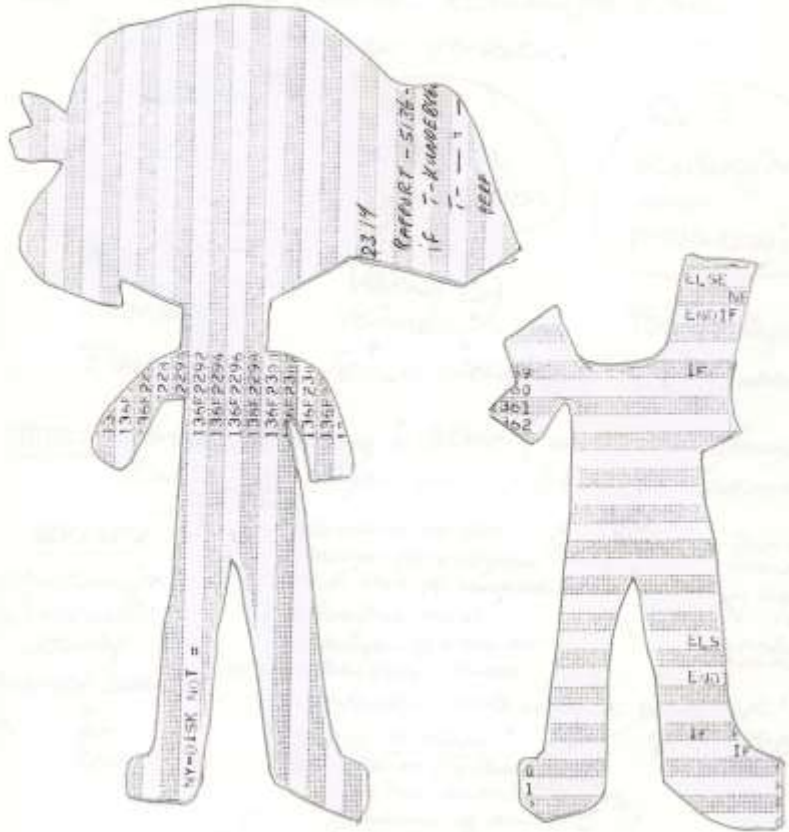
Babyjakke strikket i
dukkestørrelse.

Tilbakeblikk. Hvordan minnes jeg barndommens spesielle erfaringer i møte med estetikk, tekstil og håndverk? Noen minner vekkes til live i møte med artefakter, andre minner gjenkalles nærmest av seg selv, i det jeg åpner barndommens dører til den tekstile verden. Under tema Tilbakeblikk finnes minner som auto-etnografiske fortellinger og materielle spor av barndommens skapende utfoldelse. Tilbakeblikk-huset er blått; symbolikken – å gjenkalle minner – er litt krevende og må hentes tilbake «fra det blå».

Barndomsminner

Papirdukke (H:19 cm), 1977 / 1978

PAPIRET i papirduken

Folk flest hadde ikke så romslig økonomi da jeg var barn på 1970-tallet. De fleste barnefamilier hadde i hovedsak bare én inntekt. Begge foreldrene mine hadde høyere utdanning, men sparte der de kunne for å holde utgiftene nede.

Papiret i denne duken er et gjensyn med papir som kom ut fra en datamaskin på FFI. FFI er en forkortelse for Forsvarets forskningsinstitutt som lå på Kjeller, nord for Oslo. I en periode jobbet min far som forsker på FFI. De hadde en av de første datamaskinene som kom til Norge. Den var så stor at den fylte et helt rom. Det var en IBM-maskin fra 1971. Penger til den ble bevilget på en egen post på statsbudsjettet, så dyr var den.

Min far kom hjem med stive hullkort i pastellfarger (lyseblå, rosa, gul og hvit) med tall og perforerte hull fra denne maskinen. I tillegg fikk vi mengder av det meget tynne papiret som papirduken er laget av. Det ble tegnepapir for oss.

Minne 1: Alt var grått

I etterkrigstiden i Norge var det stor bolignød i Oslo-området. En ingeniør og entreprenør som tok ansvar, het Olav Selvaag. Hans firma bygget mengder av blokker i Oslo-området over en årrekke. Det var blant annet da den gode matjorda i den brede Groruddalen, øverst i Oslo, gradvis forsvant. Familien min flyttet inn i en nybygget blokk i Nittedal, nord for Oslos grenser. Selvaag-konsernet hadde også ansvar for den.

Vi bodde i øverste etasje, nummer 14, oppgang B. Den leiligheten husker jeg godt, enda jeg var 7 år gammel da vi flyttet derifra. Samtlige rom hadde lik tapet. Tapetet hadde en svak mønstret tekstur som en så vidt kunne skimte. Det var også samme vinylbaserte gulvbelegg på alle rom. Men grunnfargen på det hele: vegger, gulv, innerdører og ytterdøra var forholdsvis den samme, en lys grå tone. Det eneste som ikke var grått inne i den leiligheten var taket, det var hvitt. Utvendig var blokka i grå betong, og enkelte felt var platet med en steinsatt overflate.

Alt var grått.

Noen av naboene satte eget preg på leilighetene sine, men det skjedde ikke hjemme hos oss. Akkurat det ville ikke min far gjøre, for der hadde han ikke tenkt til å bo så veldig lenge. Jeg kan huske at vi snakket om det tapetet, noen få år senere, at det var likt i alle rom. Da sa min far at entreprenøren Selvaag hadde kjøpt et helt skip med tapet.

Det gjorde inntrykk. Oj, tenk et helt skip! Et helt skip lastet med *samme* tapet. Som barn tok jeg det helt bokstavelig. Siden har jeg aldri likt grått noe særlig.

I min skapende praksis er én farge sjelden nok for meg. Det er fargeblyantene, malerskrinet og garnnøstene som lokker og inspirerer meg til handling.

Det der, det er egentlig vitaminmangel.

Moren min fikk også vitaminmangel, så hun kjøpte stoff og sydde kjøkkengardiner. Ifølge henne var stoffet dyrt på meterprisen. Det visste ikke jeg da, men jeg husker godt fornemmelsen av mønster og farger.

Stoffet hadde gule og oransjefargede blomster. Men de var lette og lyse. Ikke slik som 1970-tallets fargemettete og tunge estetikk og ornamentikk.

Bare det å skrive om dette, har gitt meg en impuls. På neste side kommer en digresjon, i kronologisk tidsperspektiv med tanke på denne teksten.

Vitamin.

Minne 2: Den kloke kroppen

100%

*Familien min bodde ett år i Canada, fra jeg var 3 – 4 år.
Der kjøpte min mor denne genseren, i str. 3 år. Hun
handlet også skjørtet som var i samme serie, men det var i
str. 6 år.*

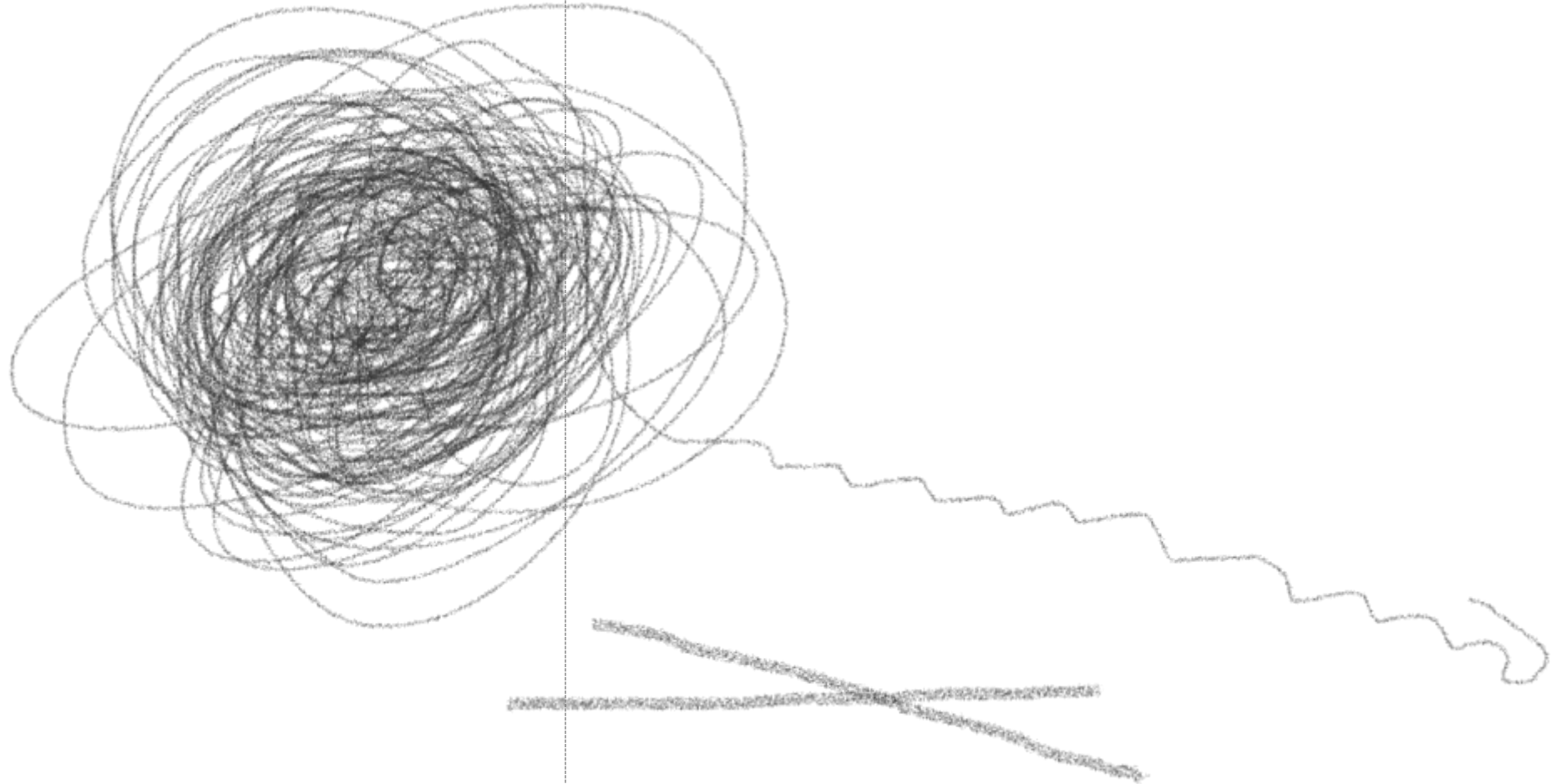
*Engelskmennene har vært kjent for å designe kvalitetsklær
i naturfibre av ull. Det er ikke én nuppe, men det er
reparert på vrangborden av ermet.*

Min mor har pyntet meg til en spesiell anledning, det må være en barnebursdag. Jeg er rundt 5 år gammel. Jeg fryder meg og springer glad og lett gjennom blokkleiligheten. Og akkurat der, i den midtre delen av spisestuen, blir jeg vár for selve klesplagget jeg har fått på meg. Jeg får en fysisk kroppslig bevissthet om at dette skjørtet luner og varmer.

På 1970-tallet var moten, særlig for barn, korte skjørt og kjoler. Det hjalp ikke meg at jeg var høyere enn gjennomsnittet, da ble det bare enda kortere, så det var ofte ikke store tekstilstykket. Jeg hadde alltid strømpebukse under. Likevel var det noe med klærne; det var en del syntetiske stoffer i nylon og polyester. Men denne gangen kjenner jeg at det er noe spesielt med akkurat dette skjørtet. Til tross for at det er kort, så luner det godt på en behagelig måte.

Mange år senere skal jeg «rydde på loftet.» Nå skal jeg endelig undersøke om dette ikke var av ren ullkvalitet. På lappen står det følgende: «100 % ull. Made in England for Eatons of Canada».

Minne 3: Den første strikkelappen

Det var mormor som lærte meg å strikke. I ettertid har jeg tenkt over hennes tilnærming.

Jeg var på overnattingsbesøk i 5-6 års alderen. Så står hun der med pinner og garn i hendene og spør om jeg har lyst til å strikke. Vi setter oss ned på sofaen. Der legger hun opp masker og viser meg hvordan jeg skal gjøre det. Jeg strikker så stramt at maskene nesten ikke rikker seg av pinnen, men hun tar arbeidet tilbake i sine hender og strikker en løs omgang. Slik sitter vi sammen i ro og stillhet og strikker annen hver pinne.

En god tid senere, kanskje et helt år, kommer jeg tilbake på et nytt overnattingsbesøk. Forundret blir jeg når hun tar frem *det samme* strikketøyet. Vi fortsetter der vi stoppet sist, men først tar hun et garnbytte. Nå er det vanskelig med ett blitt atskillig lettere.

Det at jeg fikk anledning til å møte mitt eget håndarbeid på ny, gjør at jeg både den gang og nå, kan lese ut av strikkelappen den økende mestringen. Øvelse gjør mester. Det er akkurat slik det er. Det gir også glede. En må passe seg for å forakte den spede begynnelsens dag.

Jeg unner alle å eie en slik lapp.

Teppe til min tekstildukke. Denne kan jeg ikke huske at jeg laget. Det ligger som et tidsvitne i dukkekofferten. Jeg brukte det til dukken, sammen med soveposen som jeg hadde sydd på symaskinen. Soveposen er rød.

Håndverk & design. Kunnskap og ferdighet i håndverk er nøkkelen til å sette design ut i live. Designutvikling starter på skisse- og tegnestadiet, men blir først realisert i møte med materialer og håndverk. Det er i overgangen fra ideenes verden til stofflighet og materialitet at funksjon, form og estetiske elementer må bryne seg mot hverandre. Gjennom temaet Håndverk & design har jeg oppfrisket gamle kunnskaper, lært meg nye teknikker, laget modeller for undervisning og undersøkt håndverk- og designproblemer. Håndverk & design-huset er gult; symbolikkem – det utgjør en kjernevirksomhet av skapende prosesser og er det faglige «gullet».

Å lage sitt eget design i strikk, krever nøye planlegging med hensyn til garntype, pinner, strikkefasthet og utregning av masker for prosjektet. Men når den planleggingen er unnagjort, så går det an å ha en viss improvisasjon.

Striper i ulike fargekombinasjoner, valører og bredder, det kan en dikte og skape underveis.

Barnegensere str. 4 år, 6 år og 8 år.

Det ser kanskje ikke slik ut, men her er det en del improvisasjon.

Jeg ville hedre den lille strikkelappen. I mange år var rillestrikk det styggeste jeg visste. Men kanskje det kunne gå an å lage noe fint?

Jeg laget en dukkejakke først.

Det jeg ikke tenkte på er at rillestrikk, rett på rettsiden, og rett på vrangsidene gjør at strikkekstrukturen bygger volum. Man bruker nesten dobbelt så lang tid på å strikke rillestrikk som glattstrikk.

Belønningen er et plagg som isolerer mye mer. For det er luftlaget i plagget som skaper isolasjon, i tillegg til ullfibrene, da.

Dette plagget er strikket sideveis, og i løpet av denne prosessen endret strikkefastheten min seg betraktelig. Jeg strikker alltid løst når det er lenge siden jeg har strikket sist, og så blir det fastere etter hvert. Det er et bevis på at jeg ikke er en maskin.

Bolen ble synlig asymmetrisk. Slik lå den i ti år. Den var også litt trang og liten. Heklenålen ble redningen for dette plagget.

Jeg fullførte ermene, men la til ekstra lengde. Så heklet jeg fastmasker og lukket på den måten den vide halsåpningen. Med bakgrunn fra søm-erfaring heklet jeg en bred avrundet bue i nedre kant.

Ta en runde til. Ikke gi opp!

Noen ganger må man begynne på nytt.

I alle fall når leverandøren har sluttet å produsere sort-hvitt, melert garn.

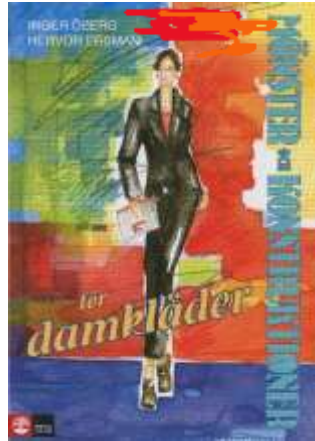

Maskinstrikking, det er også arbeid.

Krinkelull fra Janus – ullfabrikk, med «sølv»-tråd.
Perlemorsknapper med blomsterfasong.
Det skinner og blinker.

Mønsterkonstruksjon

Søm

Skjørt med bærestykke. Bærestykke gir bedre passform.
Skjørtet skal ha en lengere lengde bak, enn fremme.

melert garn — mildere uttrykk...

fra
lærere
kofferten

Kuppelfelling

Selbufeling

Spissbuefelling

Vrang-rett-felling

Strålefelling

Å strikke en sokk, det er fint å kunne. Det er flere måter å strikke både hæl og tå på. Små dukkesokker går fort, men det er ikke lett å strikke på fire pinner, og pinne nr. 2, når man har åtte masker igjen.

Den gule pysjen

Enda et barndomsminne.

Å få låne min mors dukke,
og leke med den
når jeg var på besøk
hos min mormor.

Da jeg strikket denne
gule dukke-pysjen,
kunne jeg ikke hjelpe for annet
enn å være i en spesiell
stemning.

Seleskjørt, dukke. Det stripe foret har busserull-stoff fra 70-tallet.

Stoffrester fra et omsydd dameskjørt.

Gammelt stoff fra en jeans-bukse.

Formlikhet og kontrast.

Knapper kan brukes til mer enn å kneppe.

Fortellerskrin

Det virker like godt hver gang: å legge nedi tre, fire, fem, seks, syv, åtte gjenstander som illustrasjon og dekker den kommende fortellingen eller en skapende aktivitet. Både fra førskolebarn, skolebarn men også tenåringer har jeg fått full oppmerksomhet når jeg bruker «fortellerskrinet». Som kunst- og håndverkslærer ville jeg lage et skrin *som holder formen*, selv når det er tom. Form er tross alt viktig.

Passepoilert-lomme.

Det er lekkert, og brukes ellers bare i bekledning.

Toalettmappe av stoffbiter og rester –

buksestoff,

gardinstoff,

skjortestoff og

kjolestoff

... og en veldig fin knapp.

Noen elsker det, mens andre vil bare rive av den sløyfen der, det blir bare «too much».

Undervisning. I undervisning trenger en å se og å ta på virkelige artefakter, og ikke bare hente informasjon fra fotografi og dataskjerm. Det hjelper de til å begripe og gripe, hvordan ting henger sammen. Derfor utgjør det forutgående temaet bro til undervisning. Artefakter kan utgjøre oppskriften eller «læreboka», de «lyver» ikke, de kan vise tilvirkningsprosesser, detaljer og helhet, men noen ganger blir de også små mysterier. Plassert under tema Undervisning finnes eksempel på studentarbeid, basert på tidligere oppgaver og undervisning. Undervisnings-huset er grønt, symbolikk – som naturlig farge for vekst, overført betydning, læring- og kunnskapsutvikling.

Arbeidsoppgave:

- A. Lag en dukke / figur.
- B. Lag et plagg til dukke / figur.
- C. Lag et tekstilt oppbevaringsrom til dukke / figur og plagg.

Opphavsmennene til strikkeoppskriften som jeg har brukt er ARNE & CARLOS med boken «Strikkedukker». De har bakgrunn i mote og design.

Jeg har én innvendig mot den figuren jeg brukte som eksempel for mine studenter, og det er at den er barbiedukke-tynn. Det er et problem i vårt samfunn der jente- og kvinnekroppen ikke presenteres med normale og sunne kroppslige proporsjoner.

Studentene kunne velge oppskrift, type dukke/figur og teknikk den skulle utføres i.

Studentarbeid 1.

Konsept:

Leke for jente ca. 10 år / 5. klasse.

En ransel for dukke med alt dens tilbehør. Ranselen kan også fungere som dukkehus.

Studenten som laget dette arbeidet, var mye på reise som barn. Designet er derfor en leke og samlet fraktefunksjon – slik at det er mulig å leke på selve reisen. Dukkefiguren har også bøker og annet utstyr.

Studentarbeid 2.

Samle, bære, frakte. Dette er en oppgave jeg har utviklet for nybegynnere i søm-undervisning. Den kan gjennomføres på alle nivåer. Broderi er en del av syseminaret, og enkelte studenter lar seg begeistre av broderiets muligheter.

Studentarbeid 3.

Heklet ridderhjel. Oppgaven her er: «Noe til å ha på hodet».

Studenten som laget dette, har bakgrunn som utdannet barnehagelærer. Han bærer med seg en lekende innstilling. Han lærte hekling i undervisningen, så et bilde på nettet, og improviserte denne ull-luen – en skikkelig rustning av en ridderhjel.

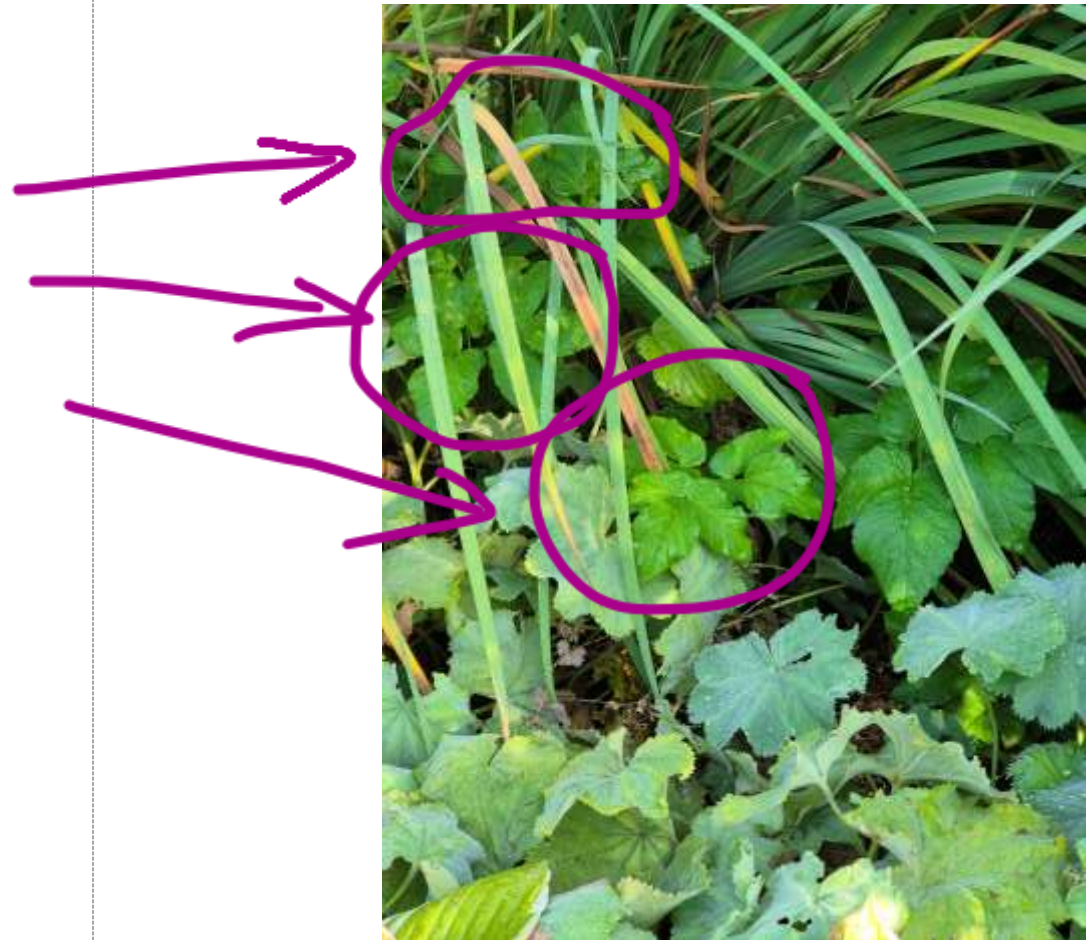
_____ A/r/tografisk (ut)forsking

Ugress

Skvallerkål

Tar over fordi den har et
rhizomatisk rotsystem

Fortrenger andre sorter

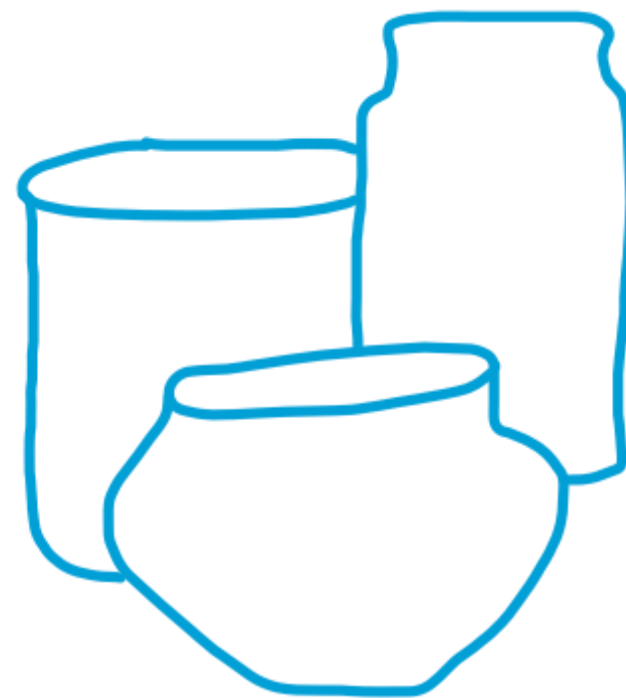

Blomsterbed i hagen min

Daglili

Kultivere og dyrke

Oppskrifter jeg har benyttet her:

- Side 43. Hisdal (1997), s. 128-129.
- Side 50. Shea (2010), s. 132-135.
- Side 51. Hillesvåg (u.å.) og Gausel (2010), s. 7, 21
- Side 52. Gausel (2010), s. 36-37
- Side 55. Gaaserud (2003), s. 66.

Ressurser

Gausel, M. (2010). *Dukkestrikk*. Cappelen Damm.

Gaaserud, A. G. (2003). *Sy dukkeklær*. J. W. Cappelens Forlag.

Hillesvåg Ullvarefabrikk. (u.å.). *Oldemorsokken*. Strikkeoppskrift varenr. 152715

Hisdal, S. (1997). *Dikt i masker. Klede du kan strikke*. LibriArte.

Kirke - og undervisningsdepartementet. (1939). *Normalplan for byfolkeskolen*.

Nerjordet, A. og Zachrisson, C. (2011). *Strikkedukker*. Cappelen Damm.

Sandnes Garn. (u.å.). *Sandnes dukke*. Hefte: 1207 dukke.

sandnesgarn.no/downloadable/download/linkSample/link_id/1668/

Shea, T. (2010). *Selbuvotten. Vakre mønster frå ein norsk strikketradisjon*. Samlaget.

Öberg, I. & Ersman, H. (1999). *Mönster och konstruktioner för damkläder*. Natur & Kultur.

© Anne Guro Schmidt Antun, 2025

